

Den 7. sans – hvorfor misforstår vi verden?

Hvorfor bliver mennesker overtroiske og kommer til at tro på forkerte ideer? Dette spørgsmål har forfatteren Morten Monrad Pedersen beskæftiget sig med i femten år. Han har studeret den forskning psykologer, biologer, neurologer og antropologer har lavet. Samtidig har han undersøgt, hvad troende mennesker selv mener, og hvad deres argumenter er.

Resultaterne af de femten års undersøgelser bliver i bogen opsummeret på letforståelig vis, og det hele illustreres med eksempler fra både den virkelige verden og videnskabelige eksperimenter.

Misforståelser

Besvarelsen af spørgsmålet om, hvorfor vi misforstår verden starter med et spektakulært eksempel på, hvordan spin kan bruges til at snyde os. Med udgangspunkt i www.dhmo.org overbevises læseren nemlig om, at vand skal forbydes – faktisk er eksemplet så overbevisende, at det lykkedes Morten Monrad Pedersen at få 17 ud af 20 mennesker, han talte med foran Amagercentret, til at falde i med begge ben.

Efter spin og løgn kommer turen til hvordan vores manglende greb om statistisk og sandsynlighed får os til at misforstå. Matematisk udfordrede personer vil måske ønske at springe dette emne over, men selv den mest matemafobe person vil kunne trække på smilebåndet over, hvordan der er en statistisk sammenhæng mellem griseproduktionen i Danmark og vold mod embedsmænd.

Bogens hovedkapitel følger derefter med en række mekanismer i vores psykologi og sanseapparat, der fører til misforståelser.

Et eksempel, der bliver givet, er vi meget dårlige til at bedømme antallet af observationer for og imod en hypotese. Når vi f.eks. konkluderer, at en alternativ behandling virker, fordi vi har hørt om en person, der blev helbredt efter at have brugt den. Vi glemmer her at se på, hvor mange, der ikke blev helbredt, hvor mange der ikke tog behandlingen, og hvor mange af dem, der blev raske alligevel. Alt sammen oplysninger, der er helt nødvendige for at bedømme behandlingen, men vi ignorerer dem.

Derudover gennemgås forskning, der viser, at vores hjerne lyver for os, uden at vi er klar over det, og at vores hukommelse er mere plastisk, end de fleste tror.

Perspektiver på overtro

Mekanismerne, der gør, at vi kommer til at misforstå verden udgør det primære af fire perspektiver som bogen anlægger på spørgsmålet om, hvorfor vi tror på forkerte ideer. De tre andre perspektiver er det umiddelbare, det neurologiske og det evolutionære.

Det umiddelbare perspektiv tager, som navnet antyder, udgangspunkt i den enkeltes umiddelbare situation. Det er emner som dødsangst, identitet og fællesskab, der her ses på som forklaringer på, at mennesker griber til overtro og religioner.

Fra det umiddelbare perspektivs bløde emner skiftes i det neurologiske perspektiv til konkret forskning i hjernens kemi og virkemåde.

F.eks. beskrives et eksperiment, hvor en gruppe forskere målte aktiviteten i en gruppe buddhistiske munkes hjerner. Det viste sig, at når de mediterede, så var der nærmest et totalt stop for aktiviteten i en bestemt del af hjernen, kaldet isselappen.

En af isseappens funktioner er at adskille individet fra omverdenen, og en afbrydelse af denne funktion vil føre til, at man ikke kan skelne, hvor man selv stopper og omverdenen starter. Dette virker som en plausibel forklaring på oplevelser af at være ét med universet.

Tunnellen af hvidt lys, som mange ser i forbindelse med nærdødsoplevelser forklares ved, at iltmangel i synsneuronerne forårsager, at man ser en hvid plet, der vokser i takt med iltmanglen, og iltmangel er helt forventelig ved nærdødsoplevelser.

Tilsvarende forbindes religiøse åbenbaringer med en bestemt form for epilepsi og visse former for hjerneskader, og det beskrives, hvordan adventistkirken med dens millioner af tilhængere, muligvis er opstået på grundlag af en hjerneskade stifteren, Ellen Gould White, fik, da hun blev ramt i hovedet af en sten.

Konklusionen på det neurologiske perspektiv er, at det ser ud til, at religiøse og spirituelle oplevelser skyldes ændringer i kemien og de elektriske signaler i hjernen samt deciderede defekter.

I det evolutionære perspektiv overvejes det, hvorfor overtro ikke er blevet elimineret i det evolutionære kapløb menneskeheden har gennemgået, for fejløpfattelser af virkeligheden og ressourcespild på ofringer burde som udgangspunkt være en ulempe for et individ.

Forklaringerne i dette perspektiv ser i stor grad overtro som biprodukt af mekanismer, der er en fordel for os, f.eks. er vores evne til at se sammenhænge i verden en enorm fordel for os, og den er en forudsætning for den enorme videnskabelige udvikling, vi har haft. For at komme nogen vegne er vi dog nødt til at slutte os til disse sammenhænge på et begrænset grundlag, og derfor ser vi sammenhænge, hvor der ingen er.

Det foreslås yderligere, at overtro er en form for intellektuel virus, der på samme måde som fysiske virusser, spreder sig fra et menneske til en anden, og visse religioner er jo nærmest designede til denne rolle: De siger, at de troende skal sprede religionen, at den ikke må kritiseres, og at anderledes troende skal bekæmpes.

Værktøjskassen

At gøre opmærksom på de mekanismer, der gør, at vi kommer til at tro på forkerte ideer, er en af bogens forsøg på at hjælpe læseren med selv at undgå forkerte ideer.

Derudover gennemgås en række konkrete værktøjer, der også kan hjælpe. Det drejer sig om Bullshitalarmen, der reagerer på fejlagtig argumentation, Occams Ragekniv, der skærer ind til den rigtige forklaring, Sagans Vægtskåle, der vejer beviserne for og i mod en påstand, Bevisbyrdekompasset, der fortæller, hvem der har bevisbyrden og endeligt Spørge-Jørgenen, der hjælper med at vurdere argumentationen bag en påstand.

Overraskelser

Bogen indeholder en del eksempler, hvor de fleste mennesker går fuldstændigt galt i byen, og med mindre man på forhånd er godt inde i stoffet, så vil man sandsynligvis få sig en del overraskelser undervejs. Eksemplet med at vand skal forbydes er som nævnt et, der snyder de fleste.

For ikke at ødelægge fornøjelsen for læseren vil de resterende eksempler dog ikke blive omtalt her.

Et angreb og et forsvar

Udover at give en forklaring på overtro, så affyrer bogen en bredside mod forkerte ideer lige fra astrologi over religion til påstanden om, at amerikanerne ikke har landet på Månen. Disse ideer bliver pillet fra hinanden, og der argumenteres for, at det brud på rationalitet og empiri som sådanne ideer repræsenterer er farlig for vores demokrati og for den enkelte borger.

Forfatteren forsvarer samtidigt videnskab, rationalitet og fri udveksling af ideer som garanten for, at mennesker kan leve livet bedst muligt og kan leve det i frihed, på den måde de selv ønsker.

#####

Den ovenstående tekst samt alt andet materiale på www.densyvendesans.dk kan frit benyttes i forbindelse med omtale af ”Den 7. sans – hvorfor misforstår vi verden?”.